

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**Αριθμός Γνωμοδοτήσεως 21/2019
ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
(ΤΜΗΜΑ Γ')**

Συνεδρίαση της 5^{ης} Φεβρουαρίου 2019

Σύνθεση:

Πρόεδρος: Βασιλική Δούσκα, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Ευγενία Βελώνη, Αντιπρόεδρος Ν.Σ.Κ., Σπυρίδων Παπαγιαννόπουλος, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Κωνσταντίνος Κατσούλας, Αθηνά Αλεφάντη, Χρήστος Μηκίδης, Βασιλική Παπαθεοδώρου, Αικατερίνη Γαλάνη, Ευάγγελος Μαρίνης και Αναστάσιος Μπάνος, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής: Θωμάς Καζάκος, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

Αριθμός Ερωτήματος: Το υπ' αριθμ. πρωτ. 3390/29-1-2019 έγγραφο του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Ερώτημα: Ερωτάται αν:

α) Η ιδιότητα μεταπτυχιακού φοιτητή ως «εξαρτώμενου τέκνου», η οποία αποτελεί στοιχείο, το οποίο λαμβάνεται υπόψη κατά την εξέταση των κριτηρίων απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης, σύμφωνα με την 131757/Ζ1/2-8-2018 απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, προσδιορίζεται αποκλειστικά με βάση την υπουργική αυτή απόφαση ή και από τις διατάξεις των άρθρων 1510 επόμενα του Αστικού Κώδικα περί γονικής μέριμνας, οι οποίες, κατά την υποβληθείσα ένσταση του φοιτητή, προϋποθέτουν την ανηλικότητα και τις διατάξεις του άρθρου 11 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, οι οποίες, για ενήλικο σπουδαστή/φοιτητή, θέτουν και επιπλέον προϋποθέσεις, όπως το ελάχιστο φορολογητέο εισόδημά του και τη συνοίκηση του με το φορολογούμενο (γονέα).

β) Η υποβολή από μέρους του φοιτητή φορολογικής δήλωσης (ατομικώς) και η ασφάλισή του στο Ενιαίο Ταμείο Ανεξάρτητα Απασχολούμενων/Τομέας Υγείας Ασκούμενων Δικηγόρων, ως ασκούμενου δικηγόρου στο Δικηγορικό Σύλλογο

Θεσσαλονίκης, από τις 19-6-2017, αίρουν την ιδιότητά του ως «εξαρτώμενου τέκνου».

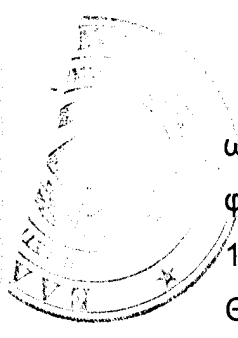
γ) Ο προσδιορισμός του 24ου έτους της ηλικίας ως ορίου για την ιδιότητα του φοιτητή ως «εξαρτώμενου τέκνου» έχει έρεισμα στο άρθρο 35 του ν. 4485/2017, με το οποίο δεν τίθενται ηλικιακά όρια.

Επί του ανωτέρω ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Γ') γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό

Στο παραπάνω έγγραφο της υπηρεσίας και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Στα πλαίσια εξέτασης αιτήσεων φοιτητών του Διδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δίκαιο και Οικονομικά» του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και του Τμήματος Νομικής του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, για την απαλλαγή τους από τα τέλη φοίτησης, σύμφωνα με το άρθρο 35 του ν. 4485/2017 και τις 131757/Ζ1/2-8-2018, 131758/Ζ1/2-8-2018 αποφάσεις του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, εκδόθηκε η 7/19-12-2018 απόφαση της Ειδικής Διδρυματικής Επιτροπής του Δ.Π.Μ.Σ., με την οποία απορρίφθηκε σχετική αίτηση του μεταπτυχιακού φοιτητή Α.Δ., με την αιτιολογία ότι, το (σταθμισμένο) οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημά του (6.435,28 ευρώ) υπερβαίνει το όριο των 5.320 ευρώ, κατά την εξέταση δε της αίτησής του, λήφθηκε υπόψη και το οικογενειακό του εισόδημα (των γονέων του), δεδομένου ότι αυτός, ως φοιτητής της ανώτατης εκπαίδευσης και ηλικίας μικρότερης των 24 ετών, είναι «εξαρτώμενο τέκνο». Ακολούθως, ο φοιτητής Α.Δ. υπέβαλε την από 24-12-2018 ένστασή του (αίτηση θεραπείας, επί το ορθότερο, κατ' άρθρο 24 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, δεδομένου ότι από τις σχετικές διατάξεις δεν προβλέπεται η άσκηση διοικητικής προσφυγής), με την οποία αμφισβητεί τη νομιμότητα απόρριψης της αίτησής του, προβάλλοντας ότι, μη νομίμως λήφθηκε υπόψη το οικογενειακό του εισόδημα (των γονέων του), ως εξαρτώμενου τέκνου, ιδιότητα, η οποία δεν συντρέχει στο πρόσωπό του, κατ' άρθρα 1510 επομ., 1538 του Αστικού Κώδικα και 11 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013), ως ενήλικου, ασφαλισμένου στο Ταμείο Υγείας Δικηγόρων Θεσσαλονίκης του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων -

ως ασκούμενου δικηγόρου από τις 19-6-2017- και υποβάλλοντος ατομικώς φορολογική δήλωση και ότι, ο προσδιορισμός, με το άρθρο 2 παρ. 3 της 131757/Ζ1/2-8-2018 απόφασης του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, της ηλικίας των 24 ετών ως στοιχείου της έννοιας του «εξαρτώμενου τέκνου», δεν στηρίζεται σε καμία νομική βάση, δεδομένου ότι στο άρθρο 35 του ν. 4485/2017 δεν προβλέπεται συγκεκριμένο ηλικιακό όριο.

Νομοθετικό πλαίσιο

2. Στο άρθρο 35 του ν. 4485/2017 «Οργάνωση και λειτουργία της ανώτατης εκπαίδευσης, ρυθμίσεις για την έρευνα και άλλες διατάξεις» (Α' 114), και υπό τον τίτλο «Δωρεάν φοίτηση - υποτροφίες» ορίζονται τα εξής:

«1. Τα Α.Ε.Ι. διασφαλίζουν την πρόσβαση στο δεύτερο κύκλο σπουδών των φοιτητών που πληρούν τα ακαδημαϊκά κριτήρια εισαγωγής, ανεξάρτητα από την οικονομική τους κατάσταση.

2. Απαλλάσσονται από τα τέλη φοίτησης, όπου αυτά προβλέπονται, οι φοιτητές Π.Μ.Σ., των οποίων το ατομικό εισόδημα, εφόσον διαθέτουν ίδιο εισόδημα, και το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα δεν υπερβαίνουν αυτοτελώς, το μὲν ατομικό το εκατό τοις εκατό (100%), το δε οικογενειακό το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα κάθε φορά δημοσιευμένα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (ΕΛ.ΣΤΑΤ.). Η απαλλαγή αυτή παρέχεται για τη συμμετοχή σε ένα μόνο Π.Μ.Σ.. Σε κάθε περίπτωση, οι απαλλασσόμενοι φοιτητές δεν ξεπερνούν το ποσοστό του τριάντα τοις εκατό (30%) του συνολικού αριθμού των φοιτητών που εισάγονται στο Π.Μ.Σ.. Αν οι δικαιούχοι υπερβαίνουν το ποσοστό του προηγούμενου εδαφίου, επιλέγονται με σειρά κατάταξης ξεκινώντας από αυτούς που έχουν το μικρότερο εισόδημα. Με απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ορίζεται κάθε θέμα σχετικό με την εφαρμογή των προηγούμενων εδαφίων. Με όμοια απόφαση διαπιστώνεται κατ' έτος το ποσό που αντιστοιχεί στο εθνικό διάμεσο διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα (το ατομικό και το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του οικογενειακού), σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ.. Για την εφαρμογή της παρούσας παραγράφου λαμβάνονται υπόψη, από την Επιτροπή που συγκροτείται δυνάμει της περίπτωσης δ' της παραγράφου 3 του άρθρου 31, τα εισοδήματα του τελευταίου φορολογικού έτους, για το οποίο κατά το χρόνο της επιλογής στο

Π.Μ.Σ. έχει ολοκληρωθεί η εκκαθάριση φόρου, σύμφωνα με όσα ορίζονται στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος.

3. Η αίτηση για απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης υποβάλλεται ύστερα από την ολοκλήρωση της διαδικασίας επιλογής των φοιτητών των Π.Μ.Σ.. Η οικονομική κατάσταση υποψηφίου σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί λόγο μη επιλογής σε Π.Μ.Σ.. Όσοι λαμβάνουν υποτροφία από άλλη πηγή, δεν δικαιούνται απαλλαγής.

4. Σε κάθε περίπτωση, τα Ιδρύματα χορηγούν υποτροφίες σε φοιτητές βάσει ακαδημαϊκών κριτηρίων, σύμφωνα με όσα ειδικότερα ορίζονται στον Κανονισμό Μεταπτυχιακών Σπουδών.

5. Η παράβαση από τα αρμόδια για την επιλογή των φοιτητών όργανα των διατάξεων των παραγράφων 1 έως 3 και των σχετικών προβλέψεων του Κανονισμού Μεταπτυχιακών Σπουδών συνιστά βαρύτατο πειθαρχικό παράπτωμα, που επισύρει την πειθαρχική ποινή της προσωρινής ή οριστικής απόλυσης, σύμφωνα με τα όσα ορίζονται στο π.δ. 160/2008 (Α' 220)».

3. Στην απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων με αριθμό 131757/Ζ1/2-8-2018 «Περί απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης φοιτητών Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών των Ελληνικών Α.Ε.Ι.» (Β' 3387), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του πέμπτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 4485/2017, ορίζονται τα ακόλουθα:

Άρθρο 1. Πεδίο Εφαρμογής.

«Οι διατάξεις της παρούσας απόφασης εφαρμόζονται για τους φοιτητές που έχουν επιλεγεί να φοιτήσουν σε Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών που οργανώνονται και λειτουργούν από τα Ελληνικά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, από το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019 και στο εξής».

Άρθρο 2. Ορισμοί.

«Για την εφαρμογή της παρούσας νοούνται ως:

1. Εθνικό διάμεσο διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα:

Το ως άνω εισόδημα προσδιορίζεται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή και διαπιστώνεται στην απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων που εκδίδεται κατ' έτος, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 35 του ν. 4485/2017.

2. Οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα:

Για τον υπολογισμό του οικογενειακού διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, λαμβάνεται υπόψη το συνολικό καθαρό εισόδημα, δηλαδή το άθροισμα των

εισοδημάτων των μελών της οικογένειας από όλες τις πηγές εισοδήματος (εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, από αυτοαπασχόληση, συντάξεις, εισόδημα από ακίνητη περιουσία, επιδόματα - ανεργίας, οικογενειακά κλπ), μετά την αφαίρεση των φόρων (συμπεριλαμβανομένου του ΕΝΦΙΑ) και των εισφορών για κοινωνική ασφάλιση, διαιρουμένου με την κλίμακα ισοδυναμίας. Τεκμαρτά εισοδήματα δεν λαμβάνονται υπόψη. Για τον υπολογισμό της κλίμακας ισοδυναμίας, ορίζεται συντελεστής στάθμισης 1 για τον πρώτο ενήλικα, 0,5 για τον δεύτερο ενήλικα και για μέλη 14 ετών και άνω και 0,3 για παιδιά 13 ετών και κάτω. Επομένως, το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα ισούται με το λόγο του συνολικού καθαρού οικογενειακού εισοδήματος δια του αθροίσματος των συντελεστών, αναλόγως των μελών της οικογένειας.

3. Ως εξαρτώμενα τέκνα νοούνται:

α) τα τέκνα προερχόμενα από γάμο, φυσικά, θετά ή αναγνωρισμένα, εφόσον είναι άγαμα και δεν υπερβαίνουν το 18ο έτος της ηλικίας τους ή το 19ο έτος, αν φοιτούν στη μέση εκπαίδευση.

β) τα τέκνα που φοιτούν στην ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση, το «Μεταλυκειακό έτος - Τάξη Μαθητείας» των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.), καθώς και τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους και σε καμία περίπτωση μετά τη συμπλήρωση του 24ου έτους της ηλικίας τους.

γ) τα τέκνα με ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω, μέχρι τη συμπλήρωση του 24ου έτους της ηλικίας τους.

4. α) Το ορφανό ή τα ορφανά τέκνα αποτελούν ίδια οικογένεια, όταν έχει επέλθει θάνατος και των δύο γονέων.

β) Για άγαμους άνω των είκοσι τεσσάρων (24) ετών λαμβάνεται υπόψη μόνο το ατομικό τους εισόδημα.

5. Για την εφαρμογή των παρ. 3 και 4, ως ημερομηνία γέννησης θεωρείται η 31η Δεκεμβρίου του έτους γέννησης.

6. Ατομικό εισόδημα:

Το συνολικό καθαρό εισόδημα του αιτούντος, δηλαδή το άθροισμα των εισοδημάτων (εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, από αυτοαπασχόληση, συντάξεις, επιδόματα ανεργίας, εισόδημα από ακίνητη περιουσία, οικογενειακά επιδόματα κλπ, δηλαδή το σύνολο των καθαρών αποδοχών από όλες τις πηγές

εισοδήματος), μετά την αφαίρεση των φόρων (συμπεριλαμβανομένου του ΕΝΦΙΑ) και εισφορών για κοινωνική ασφάλιση. Τεκμαρτά εισοδήματα δε λαμβάνονται υπόψη».

Άρθρο 3. Δικαιούχοι - Μη δικαιούχοι - Προϋποθέσεις απαλλαγής.

«1. Από τα τέλη φοίτησης σε Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών, όπου αυτά προβλέπονται, απαλλάσσονται οι φοιτητές ΠΜΣ, των οποίων το ατομικό εισόδημα, εφόσον διαθέτουν ίδιο εισόδημα και το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα δεν υπερβαίνουν αυτοτελώς, το μεν ατομικό το εκατό τοις εκατό (100%), το δε οικογενειακό το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα κάθε φορά δημοσιευμένα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής (Ελληνικής Στατιστικής Αρχής). 2. Η χρήση του δικαιώματος απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης σε Π.Μ.Σ. γίνεται μόνο μία φορά. 3. Οι απαλλασσόμενοι φοιτητές δεν ξεπερνούν το ποσοστό του τριάντα τοις εκατό (30%) του συνολικού αριθμού των φοιτητών που εισάγονται στο Π.Μ.Σ. Αν οι δικαιούχοι υπερβαίνουν το ποσοστό του προηγούμενου εδαφίου, επιλέγονται με σειρά κατάταξης (έως το 30%) ξεκινώντας από αυτούς που έχουν το μικρότερο εισόδημα. Σε περίπτωση που κατά τον υπολογισμό του ανωτέρω ποσοστού προκύπτει δεκαδικός αριθμός, αυτός στρογγυλοποιείται στην προηγούμενη ακέραιη μονάδα, όταν είναι κάτω του μισού (0,5) και στην επόμενη ακέραιη μονάδα, όταν είναι μισό (0,5) ή άνω του μισού. 4. Δεν δικαιούνται απαλλαγής όσοι λαμβάνουν υποτροφία από άλλη πηγή».

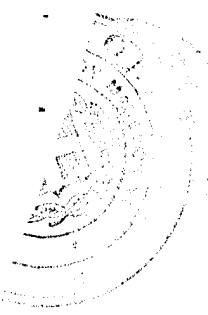
Άρθρο 4. Ακολουθητέα διαδικασία.

«Η αίτηση απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης υποβάλλεται ύστερα από την ολοκλήρωση της διαδικασίας επιλογής των φοιτητών στο Π.Μ.Σ.. Η οικονομική κατάσταση υποψηφίου σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί λόγο μη επιλογής σε Π.Μ.Σ.. Η εξέταση των αιτήσεων πραγματοποιείται από επιτροπή επιλογής που συγκροτείται δυνάμει της περίπτωσης δ' της παρ. 3 του άρθρου 31 του ν. 4485/2017».

Άρθρο 5. Απαιτούμενα δικαιολογητικά.

«1. Αίτηση του φοιτητή, η οποία επέχει θέση υπεύθυνης δήλωσης.

2. Αντίγραφα των δηλώσεων Ε1 και των εκκαθαριστικών (συμπεριλαμβανομένου του εκκαθαριστικού ΕΝΦΙΑ) του αιτούντος και του/της συζύγου εάν είναι έγγαμος/η και των γονέων του, σε περίπτωση που ο αιτών είναι

εξαρτώμενο μέλος, σύμφωνα με όσα ορίζονται στην παρ. 3 του άρθρου 2, του τελευταίου φορολογικού έτους για το οποίο, κατά το χρόνο της επιλογής στο Π.Μ.Σ. έχει ολοκληρωθεί η εκκαθάριση φόρου, σύμφωνα με όσα ορίζονται στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος. Σε περίπτωση διαζευγμένων γονέων, προσκομίζει τη δήλωση Ε1 και το εκκαθαριστικό του γονέα στον οποίο ο αιτών είναι καταχωρημένος ως εξαρτώμενο μέλος ή ήταν καταχωρημένος πριν την υποβολή φορολογικής δήλωσης αυτοτελώς.

3. (α) Πιστοποιητικό/ά οικογενειακής κατάστασης από το Δήμο, στο δημοτολόγιο του οποίου είναι εγγεγραμμένα όλα τα μέλη της οικογένειας με κανονική εγγραφή.

(β) Πιστοποιητικό σπουδών για τέκνα, τα οποία μετά τη συμπλήρωση του 18ου έτους της ηλικίας τους φοιτούν στη μέση εκπαίδευση, σε ανώτερο ή ανώτατο εκπαιδευτικό ίδρυμα της Ελλάδας ή αναγνωρισμένο του εξωτερικού, καθώς και σε Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.) ή σε Κολέγια ή στο Μεταλυκειακό έτος - Τάξη Μαθητείας των ΕΠΑ.Λ.. Εάν πρόκειται για εκπαιδευτικό ίδρυμα χώρας του εξωτερικού, εκτός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το πιστοποιητικό σπουδών πρέπει να είναι θεωρημένο από το Ελληνικό Προξενείο.

(γ) Ιατρική γνωμάτευση των Κέντρων Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.) ή απόφαση Υγειονομικής Επιτροπής του Ι.Κ.Α., ή των Ανώτατων Υγειονομικών Επιτροπών του Στρατού (Α.Σ.Υ.Ε.), του Ναυτικού (Α.Ν.Υ.Ε.), της Αεροπορίας (Α.Α.Υ.Ε.) και της Ελληνικής Αστυνομίας, για εξαρτώμενο τέκνο που έχει συμπληρώσει το 18ο αλλά όχι το 24ο έτος της ηλικίας του, δεν είναι σπουδαστής ή φοιτητής και έχει ποσοστό αναπηρίας 67% και άνω. Τα εν λόγω δικαιολογητικά θα πρέπει να είναι σε ισχύ τη χρονική στιγμή που υποβάλλεται η αίτηση και να προκύπτει η διάρκεια της αναπηρίας από αυτά.

δ) Ληξιαρχική πράξη θανάτου του αποβιώσαντος γονέα, αν ο φοιτητής έχει δηλώσει ορφανός από τον έναν ή και τους δύο γονείς.

ε) Διαζευκτήριο, σε περίπτωση που ο φοιτητής είναι διαζευγμένος ή δηλώνει τέκνο διαζευγμένων γονέων.

στ) Υπεύθυνη δήλωση του φοιτητή, από την οποία να προκύπτει ότι δεν έχει κάνει χρήση του δικαιώματος απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης σε Π.Μ.Σ. με τη διάταξη του άρθρου 35 του ν. 4485/2017 και ότι δεν λαμβάνει υποτροφία από άλλη πηγή.

Η Επιτροπή επιλογής μπορεί να ζητά συμπληρωματικά, όποιο άλλο δικαιολογητικό κρίνει απαραίτητο».

4. Στο άρθρο μόνο της απόφασης με αριθμό 131758/Z1/2-8-2018 του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων «*Διαπίστωση του ποσού που αντιστοιχεί στο εθνικό διάμεσο διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα (το ατομικό και το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του οικογενειακού)*» (B'3387), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του έκτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 4485/2017, ορίζονται τα ακόλουθα:

«*Διαπιστώνουμε ότι το ποσό που αντιστοιχεί στο εθνικό διάμεσο διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα για την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 35 του ν.4485/2017 κατά το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019, ανέρχεται για μεν το ατομικό εισόδημα σε επτά χιλιάδες εξακόσια ευρώ (7.600 €) (100% του εθνικού διαμέσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος), για δε το οικογενειακό ισοδύναμο σε πέντε χιλιάδες τριακόσια είκοσι ευρώ (5.320 €) (70% εθνικού διαμέσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος)*».

5. Στα άρθρα 11 και 67 του ν. 4172/2013 «*Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις*» (Α 167), ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 11. Εξαρτώμενα μέλη.

«1. Ως «*εξαρτώμενα μέλη*» του φορολογούμενου, θεωρούνται: α.β) *άγαμα τέκνα, εφόσον: - είναι ανήλικα έως 18 ετών ή - είναι ενήλικα έως 25 ετών και φοιτούν σε σχολές ή σχολεία ή ινστιτούτα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης της ημεδαπής ή αλλοδαπής ή 2. Τα φυσικά πρόσωπα που αναφέρονται στις περιπτώσεις β', δ' και ε' της παραγράφου 1 δεν θεωρούνται εξαρτώμενα μέλη, εάν το ετήσιο φορολογητέο εισόδημα τους υπερβαίνει το ποσό των τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ και εφόσον συνοικούν με τον φορολογούμενο..... ».*

Άρθρο 67.

«1. Ο φορολογούμενος που έχει συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας του υποχρεούται να δηλώνει όλα τα εισοδήματα του, τα φορολογούμενα με οποιοδήποτε τρόπο ή απαλλασσόμενα, στη Φορολογική Διοίκηση ηλεκτρονικά. ».

6. Στα άρθρα 1510 και 1538 του Αστικού Κώδικα ορίζονται τα εξής:

Άρθρο 1510. Γονική Μέριμνα.

«Η μέριμνα για το ανήλικο τέκνο είναι καθήκον και δικαίωμα των γονέων (γονική μέριμνα), οι οποίοι την ασκούν από κοινού...».

Άρθρο 1538. Παύση της γονικής μέριμνας.

«Η γονική μέριμνα παύει στο σύνολό της..... αν το τέκνο ενηλικιωθεί.....».

7. Στο άρθρο 48 παρ. 3 του ν. 3996/2011 «Αναμόρφωση του Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας, ρυθμίσεις θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις» Α'170, ορίζονται τα εξής:

«3. Οι ασκούμενοι δικηγόροι από την εγγραφή τους στον οικείο Δικηγορικό Σύλλογο, υπάγονται υποχρεωτικά στην ασφάλιση των Τομέων Υγείας Δικηγόρων του Κλάδου Υγείας του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων (Ε.Τ.Α.Α.), καταβάλλοντες τις προβλεπόμενες κάθε φορά ασφαλιστικές εισφορές πρώτης πενταετίας, εφόσον δεν υπάγονται στην υποχρεωτική ασφάλιση άλλου ασφαλιστικού οργανισμού για παροχές ασθένειας

8. Στο άρθρο 43 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζεται ότι:

«1. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εκδίδει τα διατάγματα που είναι αναγκαία για την εκτέλεση των νόμων και δεν μπορεί ποτέ να αναστείλει την εφαρμογή τους ούτε να εξαιρέσει κανέναν από την εκτέλεση τους.

2. Ύστερα από πρόταση του αρμόδιου Υπουργού επιτρέπεται η έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων, με ειδική εξουσιοδότηση νόμου και μέσα στα όρια της. Εξουσιοδότηση για έκδοση κανονιστικών πράξεων από άλλα όργανα της διοίκησης επιτρέπεται προκειμένου να ρυθμιστούν ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό. 3..... ».

Ερμηνεία και εφαρμογή διατάξεων

Κατά την ενώπιον του Τμήματος συζήτηση μεταξύ των μελών επί της ερμηνείας των προπαρατεθεισών διατάξεων διατυπώθηκαν δύο (2) γνώμες:

9. Η γνώμη της πλειοψηφίας που απαρτίσθηκε από την Πρόεδρο του Τμήματος Βασιλική Δούσκα, Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ. και τους Σπυριδωνα Παπαγιαννόπουλο, Κωνσταντίνο Κατσούλα, Αθηνά Αλεφάντη, Χρήστο Μητκίδη, Βασιλική Παπαθεοδώρου, Αικατερίνη Γαλάνη και Ευάγγελο Μαρίνη, Νομικούς Συμβούλους του Κράτους, με την οποία συντάχθηκε και ο εισηγητής Θωμάς Καζάκος, Πάρεδρος του Ν.Σ.Κ. (γνώμη χωρίς ψήφο), δέχθηκε τα εξής:

Με το άρθρο 35 του ν. 4485/2017, όπως προκύπτει και από την αιτιολογική έκθεση του νόμου αυτού, κατοχυρώνεται η πρόσβαση των υποψηφίων στο

δεύτερο κύκλο σπουδών των Α.Ε.Ι., με βάση τα ακαδημαϊκά κριτήρια επιλογής και ανεξαρτήτως της οικονομικής τους δυνατότητας (παρ. 1). Προς το σκοπό αυτό, με την παράγραφο 2 κατοχυρώνεται το δικαίωμα δωρεάν φοίτησης σε Π.Μ.Σ., για τα οποία έχουν οριστεί τέλη φοίτησης, σε υποψηφίους με χαμηλά εισοδήματα. Τα όρια εισοδήματος που τίθενται με τη διάταξη αυτή είναι, για μεν το ατομικό εισόδημα, το εκατό τοις εκατό (100%), για δε το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα, το εβδομήντα τοις εκατό (70%) του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος, τα οποία, με την κατ' εξουσιοδότηση του έκτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 4485/2017, εκδοθείσα 131758/Ζ1/2-8-2018 απόφαση του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, για το ακαδημαϊκό έτος 2018-2019, έχουν προσδιοριστεί, το μεν ατομικό εισόδημα, σε επτά χιλιάδες εξακόσια ευρώ (7.600 €) (100% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος), το δε οικογενειακό ισοδύναμο εισόδημα, σε πέντε χιλιάδες τριακόσια είκοσι ευρώ (5.320 €) (70% εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος). Το όριο αυτό δεν πρέπει να το υπερβαίνει ούτε το οικογενειακό (σταθμισμένο), ούτε το ατομικό εισόδημα του φοιτητή, εάν έχει (βλ. αιτιολογική έκθεση του νόμου). Οι φοιτητές που απαλλάσσονται των τελών φοίτησης δεν υπερβαίνουν το τριάντα τοις εκατό του συνολικού αριθμού εισακτέων στο Π.Μ.Σ.. Με την παράγραφο 3 ορίζεται ότι η αίτηση απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης υποβάλλεται ύστερα από την ολοκλήρωση της διαδικασίας επιλογής των υποψηφίων. Ο φοιτητής επιλέγεται να φοιτήσει στο Π.Μ.Σ. βάσει ακαδημαϊκών κριτηρίων και χωρίς να γνωρίζει ακόμη το αρμόδιο όργανο επιλογής τα στοιχεία της οικονομικής κατάστασης του υποψηφίου.

10. Από τις διατάξεις περαιτέρω της κατ' εξουσιοδότηση του πέμπτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 4485/2017 εκδοθείσας απόφασης με αριθμό 131757/Ζ1/2-8-2018 του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, με την οποία καθορίστηκαν οι προϋποθέσεις, τα κριτήρια, η διαδικασία και τα υποβαλλόμενα κατά περίπτωση δικαιολογητικά για την απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης στα Π.Μ.Σ., σε συνδυασμό με την διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ως άνω νόμου, προκύπτει ότι για τη χορήγηση της απαλλαγής, τίθεται ως προϋπόθεση, τόσο το ατομικό εισόδημα του φοιτητή, εάν διαθέτει, όσο και το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισοδήμα του, να μην υπερβαίνουν, αυτοτελώς, τα όρια που καθορίστηκαν με

την απόφαση με αριθμό 131758/Z1/2-8-2018 του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ήτοι του ποσού των 7.600 ευρώ, το ατομικό εισόδημα και του ποσού των 5.320 ευρώ, το οικογενειακό (σταθμισμένο) εισόδημα του φοιτητή. Για τον υπολογισμό του οικογενειακού εισοδήματος, εάν ο φοιτητής είναι εξαρτώμενο τέκνο, κατά την έννοια της παραγράφου 3.β του άρθρου 2 της ως άνω Υπουργικής απόφασης, δηλαδή, ηλικίας μικρότερης των 24 ετών και φοιτά στην ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση, στο «Μεταλυκειακό έτος - Τάξη Μαθητείας» των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.), καθώς και στα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), λαμβάνεται υπόψη το συνολικό εισόδημα όλων των μελών της οικογένειας, συμπεριλαμβανομένου και του ατομικού εισοδήματος του φοιτητή, εάν διαθέτει, από όλες τις πηγές εισοδήματος, αφαιρουμένων των φόρων, του ΕΝΦΙΑ και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, και μη υπολογιζόμενων των τεκμαρτών εισοδημάτων, όπως τα εισοδήματα αυτά προκύπτουν από τα αντίγραφα των δηλώσεων Ε1 και των εκκαθαριστικών Ε1 και ΕΝΦΙΑ, του τελευταίου, κατά το χρόνο της επιλογής στο Π.Μ.Σ., φορολογικού έτους, για το οποίο έχει ολοκληρωθεί η εκκαθάριση φόρου.

11. Η ιδιότητα του φοιτητή ως «εξαρτώμενου τέκνου», η οποία λαμβάνεται υπόψη κατά τη εξέταση της αίτησης απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης, προσδιορίζεται με βάση τον ρητό, προς τούτο, ορισμό της παραγράφου 3.β του άρθρου 2 της ως άνω απόφασης του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, κατά τον οποίο «3. Ως εξαρτώμενα τέκνα νοούνται: α) ...β) τα τέκνα που φοιτούν στην ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση, το «Μεταλυκειακό έτος - Τάξη Μαθητείας» των Επαγγελματικών Λυκείων (ΕΠΑ.Λ.), καθώς και τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους και σε καμία περίπτωση μετά τη συμπλήρωση του 24ου έτους της ηλικίας τους» και, συνεπώς, υπό τη συνδρομή των ως άνω προϋποθέσεων στο πρόσωπό του, ο φοιτητής αντιμετωπίζεται ως εξαρτώμενο τέκνο, ανεξαρτήτως της ενηλικίωσής του και της, λόγω αυτής, λήξης της γονικής μέριμνας των γονέων του επ' αυτού, κατ' άρθρα 1510 και 1538 ΑΚ, της ασφάλισής του ή της υποβολής αυτοτελούς φορολογικής δήλωσης. Παρόμοιο, εξάλλου, ορισμό για τα «εξαρτώμενα μέλη», και μάλιστα επί το δυσμενέστερο (σε σχέση με τα προβαλλόμενα με την υποβληθείσα ένσταση), ως προς την ηλικία, περιλαμβάνει και ο Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (ν. 4172/2013), με την

προαναφερόμενη διάταξη του άρθρου 11 παρ. 1 περ. β και 2, με την οποία ο φορολογικός νομοθέτης αντιμετωπίζει ως «εξαρτώμενα μέλη», μεταξύ άλλων, και τα άγαμα ενήλικα τέκνα ηλικίας έως 25 ετών, τα οποία φοιτούν σε σχολές ή σχολεία ή ινστιτούτα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης της ημεδαπής ή αλλοδαπής, και εφόσον, αφενός το ετήσιο φορολογητέο εισόδημά τους δεν υπερβαίνει το ποσό των τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ και αφετέρου συνοικούν με τον φορολογούμενο. Εν προκειμένω βέβαια, ενόψει της ρητής διατύπωσης του άρθρου 2 της ως άνω 131757/Ζ1/2-8-2018 υπουργικής απόφασης, κατά την οποία (και για την εφαρμογή αυτής) η έννοια των «εξαρτώμενων τέκνων» είναι αυτή που προσδιορίζεται (μεταξύ άλλων) με τη διάταξη της παραγράφου 3 περ. β του άρθρου αυτού, δεν καταλείπεται πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 11 παρ. 1 περ. β σε συνδυασμό με την παράγραφο 2 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (και τούτο ανεξαρτήτως του ότι, αλυσιτελώς γίνεται επίκληση αυτής με την ένσταση του φοιτητή, ενόψει της μη συνδρομής στο πρόσωπό του των προϋποθέσεων εφαρμογής της, κατά τα παρακάτω εκτιθέμενα). Από τη διάταξη, εξάλλου, του άρθρου 67 παρ. 1 του ίδιου Κώδικα, προκύπτει ότι υπόχρεοι σε υποβολή δήλωσης φορολογίας εισοδήματος είναι όλοι όσοι έχουν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας τους και αποκτούν εισοδήματα φορολογούμενα ή απαλλασσόμενα της φορολογίας (πραγματικά ή τεκμαρτά), σ' αυτούς δε, συμπεριλαμβάνονται και τα προστατευόμενα μέλη, κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 11 παρ. 1 περ. β του Κώδικα αυτού, εφόσον αποκτούν οποιοδήποτε φορολογητέο ή απαλλασσόμενο εισόδημα (πραγματικό ή τεκμαρτό) και, συνεπώς, η υποβολή φορολογικής δήλωσης από το φοιτητή, αλλά και η άσκηση οποιουδήποτε επαγγέλματος απ' αυτόν, δεν αίρουν την ιδιότητά του ως «προστατευόμενου τέκνου» κατά την έννοια της παραγράφου 3.β του άρθρου 2 της ως άνω απόφασης του Υπουργού Παιδείας, εφόσον συντρέχουν οι τασσόμενες με τη διάταξη αυτή προϋποθέσεις. Ομοίως δε, και η κατ' άρθρο 48 παρ. 3 του ν. 3996/2011 υποχρεωτική ασφάλιση του ασκούμενου δικηγόρου στον Τομέα Υγείας Δικηγόρων του Κλάδου Υγείας του Ενιαίου Ταμείου Ανεξάρτητα Απασχολούμενων δεν αίρει την, υπό τη συνδρομή των ως άνω προϋποθέσεων, ιδιότητά του ως «προστατευόμενου τέκνου».

12. Οι προϋποθέσεις, τέλος, της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 2 της 131757/Ζ1/2-8-2018 απόφασης του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και

Θρησκευμάτων, για το χαρακτηρισμό τέκνου ως εξαρτώμενου, συμπεριλαμβανομένου και του φοιτητή, πρέπει να συντρέχουν κατά το χρόνο υποβολής της αίτησης του φοιτητή για την απαλλαγή του από τα διδάκτρα, ενώ τα εισοδηματικά κριτήρια εξετάζονται με βάση τις δηλώσεις του τελευταίου, κατά το χρόνο της επιλογής στο Π.Μ.Σ., φορολογικού έτους, για το οποίο έχει ολοκληρωθεί η εκκαθάριση του φόρου εισοδήματος και του ΕΝΦΙΑ.

13. Με τις διατάξεις του άρθρου 43 παρ. 2 του ισχύοντος Συντάγματος παρέχεται στον κοινό νομοθέτη η δυνατότητα να μεταβιβάζει την αρμοδιότητα προς θέσπιση κανόνων δικαίου στην εκτελεστική εξουσία. Ειδικότερα, τίθεται ο κανόνας (εδάφιο πρώτο) ότι η νομοθετική εξουσιοδότηση παρέχεται προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο οποίος ασκεί την μεταβιβαζόμενη αρμοδιότητα με την έκδοση κανονιστικών διαταγμάτων. Η νομοθετική εξουσιοδότηση πρέπει να είναι ειδική και ορισμένη, δηλαδή να προβαίνει σε συγκεκριμένο προσδιορισμό του αντικειμένου της, ασχέτως αν είναι ευρεία ή στενή, ασχέτως, δηλαδή αν είναι μεγαλύτερος ή μικρότερος ο αριθμός των περιπτώσεων τις οποίες η Διοίκηση μπορεί να ρυθμίσει βάσει της συγκεκριμένης νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως. Περαιτέρω, με την διάταξη του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 2 του εν λόγω άρθρου του Συντάγματος επιτρέπεται η εξουσιοδότηση για την έκδοση κανονιστικών πράξεων από άλλα, εκτός του Προέδρου της Δημοκρατίας, όργανα της Διοίκησης προκειμένου να ρυθμισθούν ειδικότερα θέματα ή θέματα με τοπικό ενδιαφέρον ή με χαρακτήρα τεχνικό ή λεπτομερειακό. Ως ειδικότερα θέματα νοούνται εκείνα τα οποία αποτελούν, κατά το περιεχόμενό τους και σε σχέση με την ουσιαστική ρύθμιση που περιλαμβάνεται στο νομοθετικό κείμενο, μερικότερη περίπτωση ορισμένου θέματος που αποτελεί το αντικείμενο της νομοθετικής ρυθμίσεως. Απαιτείται επομένως, στην περίπτωση αυτή, να περιέχει το νομοθετικό κείμενο, όχι απλώς τον καθ' ύλην προσδιορισμό του αντικειμένου της εξουσιοδότησης, αλλά επί πλέον και την ουσιαστική ρύθμισή του, έστω και σε γενικό, ορισμένο, όμως, πλαίσιο σύμφωνα προς το οποίο ενεργεί η Διοίκηση προκειμένου να ρυθμίσει τα μερικότερα θέματα (ΣΤΕ 311, 312, 684/2018, 781, 2151/2017, 3299/2014 Ολομέλεια, 1722, 1723/2014 7μελής, 235/2012 Ολομέλεια, 1210/2010 Ολομέλεια, 2815/2004 Ολομέλεια, 1101/2002 Ολομέλεια).

14. Ενόψει τούτων, η ανωτέρω εξουσιοδοτική διάταξη του πέμπτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 4475/2017, με την οποία

εξουσιοδοτείται ο Υπουργός Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων να ορίσει «κάθε σχετικό θέμα» για την εφαρμογή της περιεχόμενης στα προηγούμενα εδάφια ρύθμισης, δηλαδή, της απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης των φοιτητών των Π.Μ.Σ., με βάση την οικονομική κατάσταση αυτών, ανεξαρτήτως του εύρους της, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως γενική και αόριστη, ως εκ του γεγονότος ότι δεν αναφέρονται σε αυτή οι ειδικότερες προϋποθέσεις και τα κριτήρια που πρέπει να πληρούνται, για τη χορήγηση της απαλλαγής των φοιτητών από τα τέλη φοίτησης, δεδομένου ότι, η έννοια του «σχετικού θέματος» περιλαμβάνει, ως σχετικά και αναγκαία για την εφαρμογή της στοιχεία, και τον τρόπο προσδιορισμού του εισοδήματος (ατομικού ή/και οικογενειακού διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος) των φοιτητών και τα ληπτέα στοιχεία για τον προσδιορισμό αυτού, μεταξύ των οποίων και την προσωπική και οικογενειακή τους κατάσταση, τέτοιο δε στοιχείο αποτελεί και η ιδιότητα αυτών ή/και άλλων μελών της οικογένειάς τους ως «εξαρτώμενων τέκνων», ιδιότητα, η οποία συναρτάται με την ηλικία τους ή και άλλες καταστάσεις, όπως λ.χ. τη φοίτησή τους στη μεταλυκειακή ή ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση, και τούτο διότι, τα θέματα αυτά αποτελούν, σε σχέση με την πρόβλεψη περί απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης με βάση το ατομικό ή/και το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημά τους, ειδικότερα θέματα, η ρύθμιση των οποίων, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 43 παρ. 2 εδ. β' του Συντάγματος, μπορεί να ανατεθεί σε άλλο, εκτός του Προέδρου της Δημοκρατίας, όργανο της Διοίκησης, δεδομένου ότι η ουσιαστική ρύθμιση του αντικειμένου της εξουσιοδότησης, δηλαδή η πρόβλεψη απαλλαγής των φοιτητών των Π.Μ.Σ. από τα τέλη φοίτησης, με βάση το ατομικό ή/και το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημά τους, περιέχεται κατά βάση στη διάταξη του εδαφίου α' της παραγράφου 4 του άρθρου 35 του ν. 4475/2017 και, συνεπώς, ο προσδιορισμός αυτών αποτελεί ειδικότερη ρύθμιση. Κατ' ακολουθία τούτων, η ανωτέρω εξουσιοδότηση είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις του άρθρου 43 παρ. 2 του Συντάγματος (πρβλ. ΣΤΕ 311/2018, 2151/2017), περαιτέρω δε, ο ορισμός, με την παράγραφο 3 περ. β του άρθρου 2 της 131757/Ζ1/2-8-2018 απόφασης του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, του 24ου έτους της ηλικίας ως κριτηρίου για τον προσδιορισμό της ιδιότητας του «εξαρτώμενου μέλους», βρίσκεται εντός της παρασχεθείσας

ως άνω νομοθετικής εξουσιοδότησης και ανταποκρίνεται, εξάλλου, στις επικρατούσες δικαιοπολιτικές αντιλήψεις και επιλογές του νομοθέτη¹.

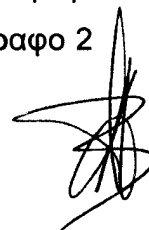
15. Κατ' ακολουθία τούτων, κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, ορθώς και νομίμως απορρίφθηκε, με την 7/19-12-2018 απόφαση της Ειδικής Διδρυματικής Επιτροπής του Δ.Π.Μ.Σ. «Δίκαιο και Οικονομικά», η αίτηση του μεταπτυχιακού φοιτητή Α.Δ. για την απαλλαγή του από τα τέλη φοίτησης, με βάση το ατομικό και το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημά του, κατά τον προσδιορισμό του οποίου, λήφθηκε υπόψη η ιδιότητα αυτού ως εξαρτώμενου τέκνου, κατ' άρθρο 2 παρ. 3 περ. β της 131757/Ζ1/2-8-2018 απόφασης του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, δεδομένου ότι αυτός, φοιτητής του Δ.Π.Μ.Σ. και γεννηθείς το 1994, δεν είχε συμπληρώσει κατά το χρόνο υποβολής της αίτησής του για την απαλλαγή από τα τέλη φοίτησης, την ηλικία των 24 ετών, ανεξαρτήτως δε τούτων, την ιδιότητα του εξαρτώμενου μέλους έχει αυτός και σύμφωνα με το άρθρο 11 παρ. 1 περ. β και 2 του ν. 4172/2013, ως άγαμος και ενήλικος φοιτητής, ηλικίας μικρότερης των 25 ετών και με φορολογητέο (εν μέρει πραγματικό και εν μέρει τεκμαρτό) εισόδημα, το οποίο δεν υπερβαίνει το ποσό των 3.000 ευρώ.

16. Η γνώμη της μειοψηφίας που απαρτίσθηκε από την Αντιπρόεδρο Ν.Σ.Κ. Ευγενία Βελώνη και τους Νομικούς Συμβούλους Ευφροσύνη Μπερνικόλα και Αναστάσιο Μπάνο (ψήφοι τρεις-3), δέχθηκε τα εξής:

Από το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 4485/2017, προκύπτει ευθέως ότι ο τυπικός νομοθέτης προσδιόρισε κατά τρόπο περιοριστικό τις προϋποθέσεις (τα κριτήρια) υπό την συνδρομή των οποίων

¹ (α) άρθρο 11 του ν. 4172/2013, περί της ιδιότητας του «εξαρτώμενου μέλους»,
 (β) άρθρο 22 παρ. 1 και 2 περ. β του ν. 4529/2018, κατά το οποίο, για την υπαγωγή στον κλάδο κύριας ασφάλισης και λοιπών παροχών του ΕΦΚΑ ως προς τις παροχές υγειονομικής περίθαλψης θεωρούνται μέλη της οικογένειας του ασφαλισμένου και τα άγαμα τέκνα αυτού μέχρι την ηλικία των 24 ετών, εφόσον σπουδάζουν, στην ανώτατη προπτυχιακή και μεταπτυχιακή εκπαίδευση,
 (γ) άρθρο πρώτο, παρ. ΙΑ. 2, περ. 3 του ν. 4093/2012, κατά το οποίο, το ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων, καταβαλλόταν (και) στα (προστατευόμενα) τέκνα, που φοιτούν στην ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση, στο «Μεταλυκειακό έτος - Τάξη Μαθητείας» των ΕΠΑ.Λ., καθώς και σε Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), μόνο κατά το χρόνο φοίτησής τους που προβλέπεται από τον οργανισμό της κάθε σχολής και σε καμία περίπτωση μετά τη συμπλήρωση του 24ου έτους της ηλικίας τους,
 (δ) άρθρο 40 του ν. 4141/2013, κατά το οποίο, για την καταβολή του ειδικού επιδόματος τρίτεκνων και πολύτεκνων, σε οικογένειες με τρία και άνω εξαρτώμενα τέκνα, ως εξαρτώμενα τέκνα νοούνταν και τα τέκνα που φοιτούν στην ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση, στο "Μεταλυκειακό έτος-Τάξη Μαθητείας των ΕΠΑ.Λ.", καθώς και σε Ι.Ε.Κ., και η καταβολή αυτού γινόταν, μόνο κατά το χρόνο φοίτησής τους που προβλεπόταν από τον οργανισμό της κάθε σχολής και σε καμία περίπτωση μετά τη συμπλήρωση του 24ου έτους της ηλικίας τους,
 (ε) άρθρο 214 του ν. 4512/2018, για την καταβολή επιδόματος τέκνου (μετά την κατάργηση των παραπάνω υπό στ. γ' και δ' επιδομάτων), κατά το οποίο, ως ισοδύναμο οικογενειακό εισόδημα ορίζεται το συνολικό, πραγματικό ή τεκμαρτό, εισόδημα από κάθε πηγή..... όλων των μελών της οικογένειας διαιρούμενο με την κλίμακα ισοδυναμίας, η οποία προκύπτει από το σταθμισμένο άθροισμα των μελών της οικογένειας, μεταξύ των οποίων και των εξαρτωμένων τέκνων, ως τέτοιων νοουμένων και αυτών που φοιτούν στην ανώτερη ή ανώτατη εκπαίδευση, στο "Μεταλυκειακό έτος-Τάξη Μαθητείας των ΕΠΑ.Λ.", καθώς και σε Ι.Ε.Κ., κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους και σε καμία περίπτωση μετά τη συμπλήρωση του 24ου έτους της ηλικίας τους.

απαλλάσσονται από τα τέλη φοίτησης οι φοιτητές προγραμμάτων μεταπτυχιακών σπουδών, ορίζοντας ως τέτοιες το ατομικό εισόδημα του φοιτητή, (εφόσον υπάρχει) και το οικογενειακό διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα του, τα οποία δεν πρέπει να υπερβαίνουν ορισμένα όρια του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος, τα οποία και καθορίζει κατά ορισμένο ποσοστό. Περαιτέρω, από την ίδια διάταξη προκύπτει ότι ο τυπικός νομοθέτης ουδόλως εξάρτησε την εφαρμογή αμφοτέρων των προϋποθέσεων και εν προκειμένω της προϋποθέσεως του οικογενειακού διαθέσιμου εισοδήματος, με άλλες προϋποθέσεις ή κριτήρια, όπως η ηλικία του φοιτητή ή η ιδιότητά του ως «εξαρτώμενου μέλους» οικογένειας ανιόντος του. Περαιτέρω, με το πέμπτο εδάφιο της ίδιας παραγράφου παρέχεται εξουσιοδότηση στον Υπουργό Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων να ορίσει με κανονιστική απόφασή του «κάθε θέμα σχετικό με την εφαρμογή» μεταξύ άλλων και του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 35. Ως τέτοια «θέματα εφαρμογής» νοούνται, ενόψει και του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 43 του Συντάγματος, τα ειδικότερα, λεπτομερειακά ή τεχνικά ζητήματα που ενδέχεται να αναφανούν στην πράξη ενώπιον της ενεργού διοικήσεως κατά την εφαρμογή της διατάξεως, όπως ο τρόπος και η διαδικασία υποβολής σχετικής αιτήσεως και τα υποβλητέα δικαιολογητικά προκειμένου να εξεταστεί από τη διοίκηση η συνδρομή των προϋποθέσεων που ορίζει ο νόμος. Τέτοιο, βεβαίως, «θέμα», «λεπτομερειακού» ή «τεχνικού» χαρακτήρα, δεν αποτελεί και η θέσπιση, το πρώτον με την κανονιστική απόφαση, προϋποθέσεων δυνάμει των οποίων το οικογενειακό διαθέσιμο εισόδημα δεν λαμβάνεται υπόψη εφόσον ο φοιτητής έχει υπερβεί ορισμένο όριο ηλικίας και είναι άγαμος. Και τούτο διότι, το «θέμα» αυτό δεν συνιστά ζήτημα «εφαρμογής» των κριτηρίων του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 35, αλλά ζήτημα «εξοβελισμού», ήτοι «μη εφαρμογής», της προϋποθέσεως του οικογενειακού διαθέσιμου εισοδήματος, που άνευ περιορισμών ή επιφυλάξεων ορίζει ο τυπικός νομοθέτης ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη. Κατά τούτο, σύμφωνα με την ανωτέρω γνώμη, οι ρυθμίσεις της υπ' αριθμ. 131757/Ζ1/2.8.2018 αποφάσεως του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων κατά το μέρος που εξαρτούν την εφαρμογή της προϋποθέσεως του οικογενειακού διαθέσιμου εισοδήματος από περαιτέρω προϋποθέσεις, όπως την ηλικία ή την ιδιότητα του «εξαρτώμενου τέκνου», δεν βρίσκουν έρεισμα στην παράγραφο 2

του άρθρου 35 του ν. 4485/2017 και, συνεπώς, κείται εκτός του εύρους της εξουσιοδότησεως που παρέχεται από το πέμπτο εδάφιο της παραγράφου 2 του ως άνω άρθρου και νόμου.

Απάντηση

17. Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων, επί του τεθέντος ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Γ'), γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ότι:

α) Ο ορισμός, με το άρθρο 2 παρ. 3 περ. β της με αριθμό 131757/Ζ1/2-8-2018 απόφασης του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, της έννοιας του «εξαρτώμενου τέκνου» και της ηλικίας των 24 ετών ως προσδιοριστικού στοιχείου αυτής, έγινε με έρεισμα την επιτρεπτή, κατ' άρθρο 43 παρ. 2 του Συντάγματος, νομοθετική εξουσιοδότηση του πέμπτου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 35 του ν. 4485/2017, και εντός της παρασχεθείσας αυτής εξουσιοδότησης.

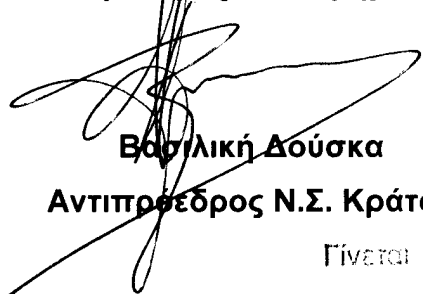
β) Κατά την εξέταση των προϋποθέσεων και κριτηρίων απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης των Π.Μ.Σ., η ιδιότητα μεταπτυχιακού φοιτητή ως «εξαρτώμενου τέκνου» ή μη, προσδιορίζεται αποκλειστικά με το άρθρο 2 παρ. 3 περ. β της με αριθμό 131757/Ζ1/2-8-2018 απόφασης του Υπουργού Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων, ανεξαρτήτως της ενηλικίωσης αυτού, της υποβολής αυτοτελούς φορολογικής δήλωσης ή της ασφάλισής του.

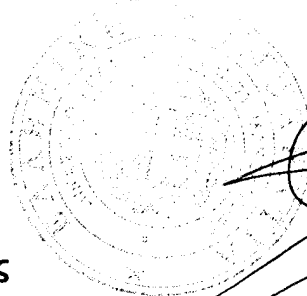
γ) Κατ' εφαρμογή τούτων, και ενόψει των στοιχείων του φακέλου, δεν συντρέχουν οι νόμιμες προϋποθέσεις για τη χορήγηση στο μεταπτυχιακό φοιτητή Α.Δ. απαλλαγής από τα τέλη φοίτησης στο Δ.Π.Μ.Σ. «Δίκαιο και Οικονομικά».

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 12 / 2 / 2019

Η Πρόεδρος του Τμήματος

Βασιλική Δούσκα
Αντιπρόεδρος Ν.Σ. Κράτους

Ο Εισηγητής

Θωμάς Ι. Καζάκος
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

Γίνεται αποδεκτή
Θεσσαλονίκη, 21/2/2019
Ο ΠΡΥΤΑΝΗΣ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΔΕΛΤΙΑ ΤΥΠΟΥ